

Kalbimizin Baharı

METİN KARABAŞOĞLU

© İz Yayıncılık Limited Şirketi, 2016

Sertifika no: 17313

İZ YAYINCILIK: 914

(*karakalem kitaplığı*)

düşünce dizisi: 112

ISBN: 978-605-326-132-2

1. baskı, 1996

16. baskı, İstanbul, 2016

Çatalçeşme Sokağı No: 27/2 Cağaloğlu 34110 İstanbul

telefon: (212) 5207210

faks: (212) 5115791

web: www.iz.com.tr

facebook:[facebook.com/izyayincilik](https://www.facebook.com/izyayincilik)

twitter:twitter.com/izyayincilik

e-posta: bilgi@iz.com.tr

kapak: Hamdi Akyol

Basıldığı yer: Alemdar Ofset Matbaacılık (sertifika no: 22953)

Davutpaşa Caddesi Besler İş Merkezi No: 20/29 Topkapı/İstanbul

Kalbimizin Baharı

METİN KARABAŞOĞLU

METİN KARABAŞOĞLU, 1964 yılında İzmir'in Tire ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada gördükten sonra İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Okul yıllarında yazmaya başladığı *Köprü* dergisinin bir süre yayın yönetmenliğini de yaptı. İz Yayıncılık'ın kuruluşunda yaklaşık 5 yıl editörlüğünü üstlendi. Muhtelif yayınevlerinde yayın yönetiminde bulundu. Muhtelif radyo ve TV'lerde programlar yaptı. Karakalem Yayınlarını kurdu, *Karakalem* dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü, Karakalem Seminerlerini başlattı. Çok sayıda kitabın tercüme, edisyon ve redaksiyonunda imzası olduğu gibi, bir dizi ismin yayın dünyasına kazandırılmasına da katkıda bulundu. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

bilgi ve iletişim için:

website: www.karakalem.net

e-mail: metinkarabasoglu@yahoo.com

twitter: <https://twitter.com/mkarabasoglu>

facebook: <https://www.facebook.com/MetinKarabasoglu1>

Yayınlanmış Eserleri:

- *Kur'an Okumaları* (5 kitap) • *Hadis Okumaları* (2 kitap) • *Risale Okumaları* (5 kitap) • *Peygamberin Bir Günü* • *Sizin Yıldızımız Kim?* • *Peygamberin Kardeşleri* • *Küçük Şeyler* • *Oyuncak Tamirhanesi* • *Said'leri Ararken* • *Tehlikeli Denemeler* • *Gece Yürüyüşü* • *Düşünceler* • *Gölgeler ve Işıklar* • *Bilimin Öteki Yüzü* (S. Demirci ve Y. Mermer ile birlikte) • *Melekleri Ürkütmeden* • *Medeniyetin Arka Sokakları* (ilk baskılar: *Camide Dans Var* başlığıyla) • *Ruh Bakımı* • *Kertenkele Çukuru* • *Mucize Avcısı* • *Geldim, Gördüm, Sordum* (ilk baskılar: *O'na Doğru* başlığıyla)

İçindekiler

<i>Gözden geçirilmiş yeni baskı için Önsöz</i>	9
<i>Birinci baskıya Sunuş</i>	11
<i>Teşekkür</i>	13

Birinci Bölüm: Kur'an okumalarına giriş

Kur'an'ı nasıl okumalı?	17
Önce dinlemeyi öğrenelim	30
Kalk ve uyar!	39
Yaşayanlar için	47
Uzak bir yerden	51
Hakikat hesap istemez	55
Bilmek ve yapmak	60
Kur'an karşısında unutulmuş	64
Seyyar vatan	69

İkinci Bölüm: Kıssalarla gelen

Meryem orucu	75
Milliyetçiliği kim başlattı?	82

Kârun öldü mü?.....	87
Asâ ve Musa.....	96
Tâbütu getiren adam.....	103
Nehrin öte yakası.....	107
Eşyayı değil, bakımımızı değiştirmek.....	111
Nuh'un gemisine binmek.....	114
Şefkat yüklü bir tefekkür kıssası.....	118
Nereden bakmalı, nasıl demeli?.....	121

Üçüncü Bölüm: *Kur'ân ülkesinde*
kısa yolculuklar

İman, hicret ve cihad.....	129
Üç hak.....	133
Küçük sularda boğulmamak.....	137
Tutunamayanlar için.....	149
Mü'minler nasıl kardeş olur?.....	153
Hidayet kimlere gelmez?.....	157
Gözler nasıl korunur?.....	162
Dengeli olabilmek.....	178
Hikmetinden sual etmek.....	183
Hangi 'hasene'?.....	189
Dünyayı bilmek.....	195
Gün o gündür, saat o saat... ..	200
<i>Sonsöz</i>	207

“Allahım, Kur’ân’ı kalbimizin baharı kıl.”

—HZ. MUHAMMED (ALEYHİSSALÂTU VESSELAM)

*G*özden geçirilmiş yeni baskı için Önsöz

GELECEĞİ GÖREN GÖZLERİMİZ yok. İnsanoğlu, bugün yapması gerektiğine inandığı bir iş için yola koyulurken, bu çabanın yarın onun önüne neler getireceğini bilemiyor.

1996 yılının şimdi tam olarak hatırlayamadığım bir ayında *Kur’ân Okumaları* isimli kitabımı tamamlamaya çalışırken, onun devamı gelecek bir dizinin ‘ilk’ kitabı olduğunu bilemediğim gibi...

Nitekim, İslâmî ilimlerde ihtisası ve iddiası olmayan bir mü’minin Kur’ân’ı anlama çabasının mütevazı meyvesi diyebileceğimiz bu kitabın gördüğü ilgi; Kur’ân okumalarımızın meyvesi olan yeni kitaplara bizi sevketti ve 2, 3, 4, 5 derken, “Kur’ân Okumaları,” Rabbimizin bahşettiği ömür ve imkânla bir diziye dönüştü. Bugün, bu dizi içinde tamamlanmış ve yayınlanmış beş kitaba ilaveten, üç yeni kitap, tamamlanmayı bekler halde, bilgisayarımın masaüstünde duruyor.

Bu süreçte edindiğimiz gözlem ve tecrübelerin ise, bize söylediği birşey vardı: “Kur’ân Okumaları”nın daha geniş bir

mecraya ulaşması, Kur'ân'ı anlama yolunda daha geniş bir zeminde gayret ve heyecan uyandırması için, 1, 2, 3, 4, 5 rakamlarıyla sıralanmaktan öte, her kitabın kendi iç bütünlüğü içinde ayrı bir isme kavuşması gerekiyor!

Neticede, üzerinde uzunca bir zamandır düşündüğümüz bu hususu, nihayet uygulamaya koymuş bulunuyoruz. Bu süreçte, her kitaba müstakil bir isim belirlemenin ötesinde, dizinin bütün kitapları yeniden gözden geçirildi. Ve ilk üç kitapta ana çatı korunmakla birlikte, muhtevaya göre, her kitapta ekleme ve çıkarmalar da gerçekleşti. Dördüncü kitap, Kur'ân'ın icazının en önemli veçhelerinden biri olarak 'nazm-ı maânî,' yani 'anlamdizimi' üzerinden okuma içerirken, beşinci kitabımız ümmetin 'namaz sûreleri' diye de isimlendirdiği kısa sûreler üzerine odaklanıyor. Dizinin sonraki kitapları da, Allah nasip ederse, 'tematik' olarak, belli bir konu etrafında gelişecek.

Elbette, Rabbimiz ömür ve imkân verirse...

Bunun için sizlerin de dualarınızı bekliyorum. Mevlâ, Kur'ân'ın 'kalbimizin baharı' olduğu aydınlık bir hayat nasip etsin hepimize. Ve hiçbirimizi, Kur'ândan nasipsiz bırakmasın...

METİN KARABAŞOĞLU

Erenköy, 2 Aralık 2012

Birinci baskıya Sunuş

BU SATIRLARIN YAZARININ hayatındaki en kritik dönemeci, her insan için olduğu gibi, ilk gençlik yılları oluşturdu. O yıllarda birbiri ardınca dünyaya gelen sorular, bir altüst oluşun ardından, kimi şeyleri keşfetmemi sağladı. O günden beri dünyamda vazgeçilmez bir yer edinen ‘risale’lerle, o vasatta tanıştım. Risaleler ise, daha tanıdığım hafta içinde, hayatımın en büyük tanışmasına aracı oldu; beni Kur’ân’la tanıştırdı. Risaleler baştan sona Kur’ân âyetleriyle doluydu; ama ben o kelâmın yabancıyıldım. Bana, Rabbimin kelâmını nazil olduğu dilde okuma lüzumunu hatırlatan bu durum, sonraki yıllarımdın, tüm ‘gençlik arızaları’na rağmen, iki kritik ‘okuma’ ekseninde şekillenmesine vesile olacaktı: bir yanda Kur’ân okumaları, ve yanı sıra, bizi Kur’ân’a hazırlayan Risale okumaları.

Bu kitap, o okumalar esnasında dünyaya gelen kimi notların bir derlemesi hükmündedir. Kitap, özellikle Kur’ân okuma ya da namaz anlarında ve çoğu kez bir ihtiyaca binaen dünyaya giren kimi mânâlardan oluşuyor. Kitaptaki güzelliklerin

tamamı Kur'ân'dan olmakla birlikte, Kur'ân'ın ilgili âyetlerinin güzelliği yalnız bu kitapta yazılanlarla sınırlı değildir. Bunun kesinlikle farkındayım. Bu kitabın, gerek ilgili âyetlerin, gerek tümüyle Kur'ân'ın sunduğu sonsuz anlamlar denizinde yeni ve çok daha büyük keşiflere bir önsöz olmasını diliyorum.

Bilvesile, kitaba emeği geçen, dünyamın Kur'ân'a açılmasında payı olan herkese karşı duyduğum gönül borcunu ifade etmek isterim. Bu kitap, tek bir isim taşısa da, satırları arasında nice kalbin, nice aklın emeğini barındırıyor.

Hepsine teşekkür ediyor; ve beni böyle gönül dostlarıyla beraber var eden Rabbime şükretmeyi bir vazife biliyorum. Hepimiz için, Kur'ân'la nurlanmış bir hayat dileğiyle...

METİN KARABAŞOĞLU

İstanbul, 1996

Teşekkür

BU KİTABIN YAZARI, HAYATINI Kur'ân'ın verdiği hakikat dersini anlamaya ve anlatmaya adanmış olup Kelâm-ı Ezelî'nin nuranî elçisi Muhammed-i Arabî'ye hakkıyla talebe olan; yazdığı Risale-i Nur ile şu dünyevîlik asrında daha küçük yaşta laik, millî ve dünyevî çarkların arasına düşen bizleri Kur'ân'ın aydınlığına çağıran; genç yaşta azmettiği 'Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez bir nur olduğunu isbat etme' gayesini hayatı ve eseriyle tahakkuk ettiren; akıl ve kalbimizi Kur'ân'ın nuranî iklimine açan imanî derslerinden her zaman istifade ettiğimiz Bediüzzaman Said Nursî'ye hadsiz bir teşekkür borçludur.

Aynı zamanda, başvurduğum tüm tefsirlerin, Kur'ândan aldıkları dersi kaleme aktararak bugünlere taşıyan aziz müfessirlerine de teşekkür borçludur.

Kitabın yazılması esnasında yararlanılan, doğrudan veya dolaylı biçimde Kur'ân'a ilişkin eserlere emek veren herkese de teşekkürü borç bilmektedir.

Allah hepsinden razı olsun ve sa'ylerini bereketli kılsın.

Birinci Bölüm:

Kur'ân okumalarına giriş

“Kur'ân kime tebliğ edilirse, sanki onunla Allahu Teâlâ konuşur. Bunu böylece takdir ettiği zaman, Kur'ân'ı herhangi birşeyi okur gibi okuyamaz. Kölenin efendisinden gelen bir mektubu okuduğu gibi okur; tâ ki, düşünüp içindeki emirlerle gereğince amel etsin.”

—MUHAMMED B. KA'B EL-KURÂZÎ

Kur'ân'ı nasıl okumalı?

İNSANOĞLU, HER ZAMAN İKİ gerçeklik arasında dolanır durur. Bir yanda kendi iç dünyası vardır; öte yanda dış dünya. Bir yanda enfüs, öte yanda âfâk...

Hayatımız, baştan sona, bu iki dünya arasında muhatabiyetler kurmakla geçer. Kendi başına bir mevcuttur insan; ama etrafındaki tüm şeylerle ilgilidir. Kendi iç dünyası vardır; ama bu iç dünyada neler olup bittiği, dış dünyaya yansıyan söz, hal ve fiillerden anlaşılır.

Ve insan, her iki dünyada doğru seçimler yapıp doğru çizgiler çizerek doğru adresler bulmakla yükümlüdür. Ne yalnızca içinden doğru şeyler geçirmekle yetinip, dış dünyaya yansıyan hiçbir doğru amele teşebbüs etmemesi onu kurtarır; ne de, dışarıdan doğru gibi gözükken işleri kötü niyetlerle gerçekleştirmesi. İnsanın, bu iki dünyanın uyumunu sağlaması gerekir. Sahih niyetlerle, salih amellerde bulunması gerekir. Her iki dünyada da, doğru bir çizgide yürüme durumundadır insan.

Nitekim, dış dünyada bunca şeye muhatap kılınırken, kimi tercihlerle yüzyüze bırakılmışızdır. Sözgelimi, dış dünyada muhatap olduğumuz şeyler arasında su da, şarap da vardır. Rabbimiz bize suyu helâl, şarabı haram kılmıştır. Yani, şarabı içmemekle yükümlüyüzdür. Şarabı içmeyiz; ama Rabbimiz haram kıldığı için içmeyiz. Şarap içmemenin âlemlerin Rabbinin küllî rububiyetine karşı bir ubudiyet ifadesi olması, onu Rabbimiz öyle emrettiği için içmediğimiz takdirde mümkün olur. Zahirde, bu gerekçeyle şarap içmeyen biri ile, yalnızca sağlığını koruma gibi bir gerekçeyle şarap içmeyen biri, aynı konumda gözüktür. Oysa ‘enfüsî’ planda, ikisi zıt konumlardadır. Birinin niyeti ubudiyettir; diğzerinin dünyasında ise ubudiyetin yeri yoktur.

Aynı şekilde, dış dünyada muhatap olduğumuz, kendisine muhtaç halde yaratıldığımız ve Rabbimizin bizim için helâl kıldığı suyu içmek de kendi başına bir ibadet değildir. İnsanın, içilmesi helâl olan suyu içerken, helâl bir niyet de taşıması gerekir. Meselâ, nasıl haram olan şarabı içen biri Rabbinin emrine karşı geliyorsa, helâl olan suyu Sâniine nisbet etmeden içen biri de Rabbinin emrine karşı gelmektedir. Suyu içmenin ‘âfâkî’ planda helâl olmasının yanısıra, ‘enfüsî’ âlemde helâl bir niyet taşımamız da gerekir. Helâl olan su, ancak Rabbinin bir ihsanı ve ikramı bilerek, Rabbinden gayrı şeylere nisbet etmeyerek içilince helâl bir niyetle içilmiş olmaktadır.

Benzer şekilde, Rabbinin emri gereği domuz etini yemeyen bir insan, koyun etini de, yine Rabbinin emri gereği, O’nun adına, O’nun ikramı bilerek ve O’na şükrederek yeme durumundadır. Helâl olan koyun etini haram bir niyetle yiyemeyiz. Nitekim, onu, Allah’ın kudret ve rahmet eseri değil, tabiatın ürünü veya şans eseri göyerek yiyecek olsak, haram yemiş oluruz.

Örnekleri böylece uzatmamız mümkün... Ancak bu iki örnek dahi, enfüsî dünya ile âfâkî dünya arasında tam bir tutarlılığın önemini açıkça gösteriyor.

Bu, hayatımızın her adımında, her bir işimizde dikkat etmemiz gereken bir husustur. Bir bakıma, hayatımızın her anını kulluk şuuruyla yaşamak, her bir fiilimizi bir ibadet hükmüne getirmek, tümüyle hayatımızı bir ubudiyet manzumesine dönüştürmek, böylesi bir dikkatle mümkündür. Dış ile iç, enfüsle âfâk, zahirle bâtın hep birbirini tamamlama durumundadır.

Bu ikili hal, tenbel ve kolaycı dimağlarımıza karşı, ciddi uyarılar da taşıyor. Kısaca, lûgatlere bile yer etmiş 'zevâhiri kurtarma' tavrının da, amelî bir yansıması olmayan kuru bir bâtınılığın de boş ve sonuçsuz olduğunu gösteriyor.

Bu noktada, Kur'an-ı Hakîm'e muhatap olurken bile—Allah korusun—sahih olmayan bir niyetle o muhatabiyeti lekeleme tehlikesiyle yüzyüze bulunuyoruz.

Açıkçası, Kur'an okuyor veya dinliyor olmamız, tek başına, bizi aldatmasın. O İlahî Kelâm'ı okurken, dinlerken, üzerinde düşünürken, sahih bir niyet taşıma gereği de unutulmasın. Bilelim ki, Kelâm-ı Ezelî'ye gerçekten muhatap olmamız, doğru bir niyetle, samimiyet ve ihlasla ona yönelme şartına bağlanmış bulunuyor.

Bizatihî Kur'an'ın tarifıyla, âlemlerin Rabbinden gelen;¹ insanları hidayete eriştiren ve hakkı bâtıldan ayıran;² sonsuz hikmetler yüklü³; sonsuz derecede kerîm⁴ bir Ezelî Kelâm'dır Kur'an. "Onun ahlâkı Kur'andı" diye tarif edilen ümmî nebî aleyhissalâtu vesselam, kendi hayatıyla, Kur'an'ın bu sıfatlara bihakkın mazhar olduğunun en birinci delilidir. Keza, ondan aldıkları hidayet dersiyle bütün insanlık tarihine manidar ubudiyet örnekleri sunan sahabiler de... Ve her biri ondan aldığı hakikat nuruyla kemale erişen milyonlarca asfiya ve evliya ile hayatları onunla nurlanan yüzmilyonlarca mü'min de

¹ Bkz. Vâkıa sûresi, 56:80

² Bkz. Bakara sûresi, 2:185.

³ Bkz. Yâsin sûresi, 36:2.

⁴ Bkz. Vâkıa sûresi, 56:77.

onun tüm bu özellikleri bihakkın taşıdığıнын şahidi ve delilidir.

Fakat, bizatihî Kur'ân, muhatabı olan bizleri, kendisine sahih bir niyet ve sağlam bir itikad ile, samimiyet ve ihlas içinde muhatap olma konusunda uyarır. Meselâ Âl-i İmran sûresinin yedinci âyetinde, kalbinde 'kaypaklık' taşıdığı halde 'saptırma ve fitne için' onu okuyanların varlığına dikkat çeker. Bir sonraki âyette ise, hidayet bulduktan sonra kalbimizi eğriltmenin mümkün olduğunu bildiren bir duayla yüzyüze geliriz. Böylesine dehşetli bir tehlikeye karşı, insan, acziyet ve tevazu içinde Rabbine sığınma durumundadır: "Ey Rabbimiz! Bize doğru yolu gösterdikten sonra kalbimizi kaydırma, bize katından bir rahmet ver. Gerçekten herşeyi veren Sensin."

Tüm bu hususlar, şunu açıkça gösteriyor:

Kur'ân, gerçekten âlemlerin Rabbi namına bir ilahî hitabdır. Bütün kâinatın Sahibi, bütün mahlukatın Hâlıkı namına bir ezeli konuşmadır. Hakîm, Kerîm ve Rahîm bir Rabbin Kelâm-ı Ezelîsi olarak sonsuz hikmet, kerem ve rahmet yüklüdür. Furkan'dır ve Mu'cizü'l-Beyan'dır. Dolayısıyla onu okumak, okumaların en güzeldir. Onu dinlemek, dinlemelerin en güzeldir. Onunla düşünmek, tefekkürün en güzeldir. Ona göre yaşanan bir hayat, hayatların en güzeldir. Tüm bunlarla birlikte, unutulmaması gereken husus, eşsiz bir hidayet rehberi olan Kur'ân'ın *doğru bir niyetle* okunmasıdır.

O Mu'cizü'l-Beyan'ı ona iftira etme niyetiyle okuduğu için getirdiği nurdan küçücük bir hisse dahi kapamayan, yalnız ve yalnız azabını arttıran binlerce kötü niyetli oryantalistin halî, bunun açık bir delilidir. İçlerinde, Arthur Jeffery yahut A. Guillaume gibi, Kur'ân hakkında birçok Müslüman âlimden bile daha fazla bilgi edinenler olmuştur; ama tüm bunlar, 'kalble-rindeki kaypaklık' yüzünden, sonuçta azaplarını arttıran bir 'fitnecilik'ten başka bir işe yaramamıştır.

Oysa muhatap oldukları Kitab, 1400 yıldan beri yüzmil-

yonlarca insanı hidayete eriştiren; yüzbinlerce müdakkik aklın ve uyanık kalbin hakkını kabul ve teslim ederek kendisine rehber edindiği Kelâm-ı Ezelî'dir.

Demek, en haklı ve en hakikatli Şeye muhatap olunması bile, eğer niyetler sahih değilse, insanı kurtarmıyor. Kalbdeki siyah bir nokta, i dünyada gizlenen kirli bir niyet, herşeyi altüst edebiliyor.

Bu sırdandır ki, Rabbimizin üzerimizdeki rahmetinin en birinci delili olan o hidayet rehberi, kimi âyetleriyle, kendisini nasıl okuyacağımızı da öğretiyor. Kalbimizi onun nuruna açmak için ona nasıl muhatap olmamız gerektiğini gösteriyor. İ dünyamızı nasıl bir yöneliŐle onun hakikatlerine ynelteceğimizi ders veriyor.

Bizatihî Kur'an'dan öğrendiğimize göre, ona yönelirken dikkat edilecek ilk husus, recmedilmiŐ Şeytana karşı, Rabbimize sığınmaktır. Nahl sresinin 98. yeti, bize bunu emretmektedir:

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Kur'an okumaya baŐladıđım zaman, kovulmuŐ Şeytandan Allah'a sığın.”

İlk iş budur.

Neden ilk iş budur?

nkn, Kur'an'ın defaatle ders verdiği üzere, Şeytanı Şeytan kılan Őudur: O, kendince bir 'üstünlük' vehmi üreterek Allah'ın mahlukatını 'iyi-kötü,' 'eksik-mükemmel' ayırımına tbi tutmuŐtur. Bu Şekilde hem kendine bir üstünlük vermiŐ, hem de Allah'ın kudretine kusur ve noksan yüklemeye kalkıŐmıŐtır. Kendince açtığı bu yoldan yürüyerek, nefis ve esbab Őirkine zemin hazırlamıŐ; böylece, Rabbine karşı isyan ve inkr cr'etini bulmuŐtur. Buna karŐılık Cennetten kovulmuŐ; fa-
kat, Rabbimizin çok hikmetler yüklü bir fermanıyla, Kıyamet

gününe kadar, azabı tehir edilmiştir. Yeryüzündeki bütün fesadın, bütün şirk ve dalâlet felsefelerinin, bütün sapkın yaşayışların perde gerisinde, onun izi ve imzası vardır. İnsanı nefisperest olmaya sevkeden de, esbabperestliğe meylettiren de odur.

O yüzden, Kur'ân, insanı şeytan karşısında sürekli uyarır. Kimi zaman "Onu dost edinmeyin" buyurur, kimi zaman onun bizim en büyük düşmanımız olduğuna dikkat çeker, kimi zaman "Ey iman edenler! Şeytana ibadet etmeyin, Bana ibadet edin" fermanını iletir. Onun Rabbimizi tanımak için verilmiş tüm kabiliyetleri aldatıcı heva ve hevesler uğruna öldürdüğünü; ebedî bir hayatın önsözü olarak bize emanet edilmiş şu dünya hayatını boş ve amaçsız bir oyalanmaya dönüştürdüğünü vurgular. Bütün kötülüklerin, bütün bâtil düşünce ve hayat tarzlarının gerisinde şeytanın bir dahli vardır.

Bu bakımdan, şeytandan istiaze etmek, yalnızca tek bir kötüden ve tek bir kötülükten uzak durmak anlamıyla sınırlı kalmaz; tüm kötülüklerden uzaklaşma anlamını taşır. Kur'ân'ı böylesi bir sığınma içinde okumak, onu bütün menfiliklerden Allah'a sığınarak okuma anlamını barındırır. Onu şahsî bir menfaat için okumama da bu anlama dahildir; bir dünya ehlinin menfaati için okumama da... Onu okurken nefsin aldatmalarından uzak durma da bunun içindedir; dünyevî bir ideolojinin gözlüğünü takmama da... Ona şöhret için muhatap olmama da bunun içindedir; kendi aklına güvenip, aklını doğrulama mercii, onu ise aklın kölesi kılmama da...

Zaten, 'istiaze'nin bir esprisi, acziyetin kabulüdür. Acziyetini kabullenmeyip kendisine güvenen, başkasına sığınmaz. Başkasına sığınma, ancak acziyetini görenlerin kârıdır. Allah'a sığınma ise, ondan başka tüm şeylerin sığınmaya lâayık olmadığını bilip görmeyi gerektirir. Allah'a sığınan, başka herşeyin mahluk olduğunu biliyor ve kendileri birer mahluk olarak korunmaya muhtaç bulunan şeylerin sığınmaya lâayık olmadığı-

nı görüyor demektir. Bu bakımdan, şeytandan 'istiaze' imanın ve ubudiyetin ayrılmaz bir parçasıdır. Şeytandan ne kadar istiaze ediyorsak, acziyetimizi o derece kabul ediyor, ve Rabbimizin hıfz ve rahmetini o derece görüyoruz demektir.

Dolayısıyla, istiazeyle niyet eder etmez, şeytanın bacağına Allah'ın izniyle kırılmış oluruz. Kendisi bir üstünlük vehmiyle Allah'a isyan eden, Kur'an'da belirtildiği üzere 'kibirlelenerek kâfir olan' şeytanın ürettiği en büyük tuzak, bizde de böyle bir üstünlük vehmi ve bir kibir hali uyandırmak; nefsimizi okşayarak enaniyetimizi kamçulamaktır. Bir Kur'an talebesinin hakikatli ifadesiyle "Şeytanlar enenin gaga ve pençesiyle akılları havaya kaldırıp insanı dalâlet derelerine atıyorlar." İstiaze sayesinde, bu tehlike yolun daha başında bertaraf edilmektedir.

Rabbimizin Kur'an-ı Hakîm'ine muhatap olmak isteyen tüm insanlara bildirdiği öncelikle şeytandan 'istiaze' etme emri, içinde böylesi binler sır, binler hikmet, binler eser-i rahmet barındırır.

Nitekim, Kur'an okumaya başlamadan önce "Euzu billahi mineş-şeytanir-racîm" denilmesi, Kur'an'a muhatap olurken bu hakikatı asla unutmama kasdıyla, farz kabul edilmektedir.

İkinci bir husus ise, ona 'temiz' olarak yönelmektir. Muazam bir tevhid dersi veren Vâkıa sûresinin 79. âyetinde, Sultan-ı Ezeli şöyle ferman etmektedir:

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

"Temizlerden başkası ona dokunamaz."

Yani, "ancak temiz olanlar ona dokunabilir."

Bu âyet, bir fikhî hükmün esasını oluşturur. Buna göre, tıpkı namaz için olduğu gibi, Kur'an âyetlerine dokunabilmek için de, her iki abdestin varlığı şarttır.

Bu hüküm, çok hikmetler barındıran hakikatlı bir hü-

kümdür. Manidardır, yıllar önce Hıristiyanlığa dair bir eserini okuduğum Hans Küng adında bir Hıristiyan ilahiyatçı, Kur'an'ı açıp okumak için böylesi bir temizliğin şart olmasını, onun sâfiyetinin ve hakkaniyetinin delili olarak görmekteydi. İncil için aynı hassasiyetin görülmeysi, onun tahrife uğradığının göstergesi olmasındı?

“*Lâ yemessuhû illel mutahherûn*” âyetiyle emredilen bu temizlik, iki yönlü bir hazırlık niteliğindedir. En basit anlamıyla, bu temizlik şartı, insana sıradan bir kitap ve sıradan bir hitap ile yüzyüze olmadığını hatırlatır. Vücudun belli organları temizlenirken, o ana dek iştilal olunan ve muhtemelen nefsanîlik ve dünyevîlik karışmış hallerden arınma talimi de yapılır. Böylece, kalbler ve akıllar, Kuddûs ve Sübhan bir Rabbin pâk, saf, temiz, bozulmamış, münezzeh, mukaddes ve ulvî Kelâm-ı Ezeli'sine lâyıkınca muhatap olmaya hazırlanır. Bu arınma gerçekleşmeden o muhatabiyetin sağlanması zaten mümkün değildir. Kur'an'ı şeytandan Allah'a sığınarak okuma emrinin de işaret ettiği gibi, onun nuruna açılmamız, ancak dünyevîlik ve nefsanîliklerden temizlenmemizle mümkün olacaktır.

Âyette geçen 'dokunma'yı bu açıdan da dikkate almak gerekir. Bu ifade, temiz olmayan bir insanın abdestsiz bir elle ona dokunamayacağını belirtir, doğru. Ama öte yandan, dünyevî kirlerden, nefsanî vehimlerden azâde olamayan bir insanın, okusa bile onun hakikatini kavrayamayacağını da ihsas eder. Nitekim, tefsirler buna da değinirler. Zaten, vâkıa budur. Temiz bir kalble, selîm bir fitratla ona muhatap olmayan, o hakikat okyanusundan maalesef hissesiz kalmaktadır.

Araf sûresinde ise, bir üçüncü hususa dikkat çekilir. Özellikle bu asrın insanı olan bizler için çok manidar dersler yüklü bu sûre, 204. âyetinde, mealen şöyle demektedir:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“O Kur'an okunduğunda ona kulak verin ve susun ki rahmet edilesiniz.”

Bu âyette, 'okuma' ve 'dokunma'nın yanına, iki husus daha eklenir: 'dinleme' ve 'susma.' Dinlemek, tüm Kur'an'da en ziyade sözkonusu edilen insanî fiillerden biridir. Bir sonraki yazıda da ele aldığımız üzere, anlamının ilk şartı odur. Kur'an okunurken dinlemeyen biri, onu nasıl anlayabilir ki? Yine dinleme, saygılı olmanın ve ciddiye almanın işaretidir. Kulun edebine yakışan da budur. En küçük bir âmiri konuşurken dahi dinlemeye memur olan insan, bütün âlemlerin Rabbi, bütün mahlukatın Hâlıkı, bütün masnuatın Sâniî olan Ezel ve Ebed Sultanının kelâmı karşısında nasıl dinlemez, nasıl susmayıp konuşmayı sürdürür?

Kelâm-ı Ezelî karşısında insana düşen, susmak ve dinlemektir. Sultan-ı kâinattan gelen bu emir, bir yerde Kur'an okunurken susmayı ve dinlemeyi emrettiği gibi, hakkında Kur'an'ın konuştuğu tüm alanlarda insanın kendi aklınca fikirler üretmemesi emrini de içerir.

Meselâ, ilmi ve hikmeti sonsuz bir Rabbin Kelâm-ı Ezelî'si olan Kur'an kâinattan söz açar ve ona nasıl muhatap olacağımızı öğretir. Durum bu iken, zâtî olmayan, bilakis kendisine verilmiş olan cüz'î bir ilmi bulunan âciz insanın Kur'an'a kulak vermeyip kendince felsefeler üretmesi haddi midir?

Herşeyin mülk ve melekûtunu elinde tutan bir Fâtır-ı Hakîm'in mu'ciznüma bir hitabı olarak Kur'an bize kim olduğumuzu, neden burada olduğumuzu, nereye gideceğimizi ve burada ne yapmamız gerektiğini söyler. Durum bu iken, en küçük bir işini bile kendi başına görmekten âciz olan insanın, Kur'an'a kulak asmayarak, kendince tüm bu hususlara dair felsefeler geliştirmeye kalkışması reva mıdır?

Sözün kısası, âyette zikredilen 'dinleme' ve 'susma' yalnız şu maddî kulağımıza ve dilimize münhasır değildir. İstenen,

aynı zamanda, her vakit şeytanı dinleyen nefsin, hep gelip geçici zevklerin zebûnu olan heva ve hevesin susmasıdır. Ayrıca, semavî bir hitap karşısında dünyevî fikriyat ve felsefelerin asıl tutulmamasıdır. Hüdanın karşısına dehayla çıkmamaktır. Bütün bir felsefe tarihinin ana tavrı olan, vahye sırtını çevirip yalnızca kendi aklıyla hakikatı bulma iddia ve inadında olmaktır. Bilakis, bizi yaratan, bize bu sûreti, bu fitratı, bu sîreti, bu aklı ve bu duyguları veren; bizim yüzyüze olduğumuz, her bir mevcudundan gerek gözümüzle, gerek dilimizle, gerek fikrimizle, gerek kalbimizle istifade ettiğimiz şu kâinatı da yaratan bir Rabbin bir âlet olarak yarattığı aklı o şekilde kullanmaktır. Onu sürücü değil, binek; hâkim değil, hizmetkâr yapmaktır.

Kur’ân okunurken gerçekten edebe uygun bir biçimde susup dinlememizi emreden bu âyet, Kur’ân’a muhatap olurken akılcı ve nefsanî tüm kayıt ve kalıplardan sıyrılmamızı da istemektedir.

Diğer bir husus, tüm bu şartlara azamî derecede riayet gayretiyle okumaya başladığımız Kur’ân’ı, her bir harfine hakkını vererek, tane tane okumaktır. Bu hususun nazil olan ilk sûrelerden biri, bazı rivayetlere göre de ikincisi olan Müzzemmil sûresinin henüz dördüncü âyetinde belirtilmesi elbette manidardır:

وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً^ط

“Ve Kur’ân’ı tane tane [tertil ile] oku.”

Çünkü, boş bir kelam değildir okunan. Âlemlerin Rabbinin kelâmıdır. Öyle bir kelâm ki, inkârcılardan, bir benzerini getirmeleri istenmiştir. Hatta haydi tümüne olmasın da bir sûresine, o da olmuyorsa bir âyetine, o da olmuyorsa bir kelimesine nazîre getirin denmiştir. Tek başlarına bu işi beceremiyor iseler, güvendikleri tüm yardımcıları da çağırmaları-

na izin verilmiştir. Ama, bu apaçık meydan okuma, karşılıksız kalmıştır. Onun icazının, mu'cize oluşunun, Hakîm-i Ezelîden başka hiç kimsenin kelâmı olmadığını muazzam bir delili olarak, tarih boyunca bir nazîri ve benzeri gelmemiştir. Münkirler, Câhiz'in dediği gibi, 'muharebe-i bi'l-hurûf'a güç yetiremedikleri için, 'muharebe-i bi's-suyûf'a mecbur kalmışlardır. Kolay bir yol olan sözle mukabele varken, canlarını, mallarını ve kanlarını ortaya koydukları savaflara girişmeyi tercih etmişlerdir. Çünkü, kolay gözüken yolda yürümek, imkânsızdır. Ezel ve Ebed Sultanının vahyi olan o Mu'cizü'l-Beyan karşısında, hangi âciz bir nazîre getirebilir ki? İşte, her sûresi, her âyeti, her kelimesi ve her harfi böylesine icazlı ve icazlı bir Kitap, ancak ve ancak tane tane okunur. Düşüne düşünce, sindire sindire okunur. Onu hızla okuyup geçmek, dil kıpırdarken aklı, kalbi ve pek çok duyguyu hissesiz bırakmak demektir. "Kur'an'ı tane tane oku" emrinin, Resul-i Ekrem'e^(a.s.m.) 'örtüsüne bürünen' diyerek hitap edilen iki sûreden birinde verilmesi de manidardır. "Kalk ve uyar!" başlıklı bölümde daha geniş bir biçimde ele alındığı üzere, 'örtüsüne bürünen' hitabı, vahye en başta kendi nefsimizi muhatap alma; onu en başta kendi dünyamızda özümseyip hazmetme; tüm duygularımıza sindirme gereğini ihsas etmektedir. Böyle bir ihsas yüklü "*yâ eyyuhe'l-müzzemmil!*" hitabından az sonra "Kur'an'ı tertil ile, tane tane oku" buyurulması; sözkonusu özümsemenin usulünü de bildirmektedir. Hızlıca okunup geçilen hangi şey özümsemez ki? Tane tane okuma, okunan şeyi özümseme, sindirme, benimseme ve hayatının her anını ona göre yaşama niyetini yansıtır. Nitekim, Kur'an, nuranî sırlarını, "Fıtratımın kemali sensiz olamaz" diyerek ona ciddiyetle muhatap olanlara açmaktadır.

Üzerinde durmadan, hızlıca, şöyle bir okuyup geçmek ise, o mu'ciznüma hitaba karşı kadir bilmezlik, o hitabın Sahibine karşı edepsizlik hükmündedir. Ne şeytan, ne de nefis, saatler boyu bir topun o ayaktan bu ayağa giderek ara sıra bir deliğe

girmesini seyretmemize asla ilişmez. Lâkin, gözümüzün önüne Kur'ân harfleri geldiğinde; veya kulağımızın dünyevî parası ilâhî kelâmın parlak hitabıyla silinmeye başladığında; yahut binlerce boş sözü kolayca sarfetmiş dilimiz ilâhî kelâmın âyetlerini fısıldayarak yaratılış amacına uygun bir vaziyete girdiğinde; ve, bütün bunların eşliğinde, akıl ve kalbimizle birlikte tüm duygularımız ihtizaz, intibah ve inkişafa başladığında, nefis ve şeytanın aceleciliği deprenir. Bir an önce okunsun bit-sin ister. Kimi zaman da, bunu açıkça söylemeyip sayı çokluğuyla bizi aldatır. Hızlı hızlı okuyup geçerek, aynı zaman diliminde daha fazla okumuş ve daha çok sevap kazanmış olacağımızı zannettirir. Hedef, Kur'ân'ı tane tane okumanın önüne geçerek, tüm duyguların o ilâhî Kitabın mucizevî hitabıyla uyanışa geçmesini önlemektir. Tertil ile okumanın bir boyutu da, her bir harfe hakkının verilmesidir. Sert çıkması gereken bir harfin yumuşak çıkması, veya tersinin yapılması, 'tertil ile okuma'nın şanı değildir. Keza, hecenin uzatılacağı yeri kısa geçmek yahut kısa geçilecek yeri uzatmak da... Bu hususlara uygun bir okuyuş ise, yoğun bir dikkati ve bir kasdı gerektirir. Böyle bir kasd ve dikkat olmaksızın, harflere hakkını vermenin imkânı yoktur. Bu yönüyle de, 'tertil ile oku' emri, bizi bir kasd ve dikkat eğitimine çağırır. Ciddiyetle, tam bir yoğunlaşma ile, dikkati dağıtıcı sebeplerden uzak durarak ona muhatap olmayı gerektirir.

Tüm bu hususlara riayet edildiğinde, iç dünyamızda, Kur'ân'ın nazil olduğu semavî iklimin tatlı esintileriyle tam bir uyanış gerçekleşir. Tam bir ciddiyet ve dikkatle tane tane okunan Kur'ân'la tüm duygular ihtizaza gelir. Akıl yerini bilir. Kalb iç dünyamıza sultan olur. Nefis ve heva susar. Böylece her daim 'temiz' kalanlardan olma yoluna adım atılır. Bu ise, şeytan-ı racîmin bizim iç dünyamızdan da her daim kovulması, hayatımızın her daim o Rabbin huzurunda olma şuuruyla yaşanması sonucunu verir.

O yüzden, şeytan asla Kur'an'ı okuyalım istemez. Okumamıza engel olamıyorsa, bu kez, sözkonusu dört âyete uyararak, dosdoğru okuyalım istemez.

Oysa, hepimizin hava gibi her an, ekmek ve su gibi her gün o Kelâm-ı Ezeli'ye ihtiyacı var. Herşeyimiz ona bağlı. Şu fani dünyayı fena bir halde terketmeyip ebedî bir hayatın ve âlemlerin Rabbiyle buluşmanın önsözü kılmamızın başkaca bir yolu gözükmüyor.

